

Մ Տ Ե Ր Ի Մ Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Ք Ե Մ Ս

Հաբաթը երկու անգամ
կը հրատարակուի :
Մտորոգութեան տեղն
իսկով Այն խան վարի
յարկը թիւ 15

Տարեկան գինն է կանխիկ
ղուրուշ 100 :
Իւրեւերէն բաժանորդ
եզոյնէրը փոստային
ծախքը վճարալու են :

ՕԳՈՍՏՈՍ 12

Գ. ՏԱՐԻ 1863

ԹԻԻ 23—24

ԷՄԷ ՄԱՐԳԷՆ

ՄԱՐՅ ԴԱՍԵԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Աշխարհի դաստիարակութեանը մէջ ասին
հը պիտանի փոփոխութիւններ :

» Մանուկ աղջկան մը գլխուն մէջ ամեն
վայրկեան յիշողութիւնն էր : Եւ
մը մարդու մը երջանկութիւնն ըլլալու
սահմանուած է : Սնոր դաստիարակու-
թիւնը պիտի ըլլայ՝ անոր ճանչնալ տալ
թէ երջանիկ ընելուն միջոցներն որոնք
են . և անոր իր աս պաշտօնին ճաշակն
ազգել , ցուցնելով թէ անոր փառքն
աս է : » Տիկին Պէրնիէ . Զառ . Է Վերայ
դաստիարակութեան կանանց . Բարիս 1803 :

Ամուսնութիւնը կ'ամբաստանուի թէ
պատճառ է այն ամենայն չարեաց զո-
րոնք քիչ մը յառաջ նկարագրեցինք :
Անիրաւ ամբաստանութիւն : Ամուսնու-
թիւնը բարի է , չար՝ մեր դաստիարա-
կութիւններն են . ուստի , ով որ
մեր դաստիարակութիւնները կ'ուզի
ամուսնութեան իր զօրութիւնը կը շնոր-
հէ : Ապա ուրեմն ի՞նչ պիտոյ է պարզ

բան մը . բայց տակաւին փորձ մը չե-
ղաւ մեզ , անդստին 'ի մանկութենէ
սովորեցնել բոլոր ան խորհրդոց և զգայ-
մանց որոնք մեր կեանքը պիտի գրաւեն :

Կը փափաքիմ մանաւանդ որ մանուկ
աղջկանց ուշադրութիւնն՝ ամուսնոյ մը
ընտրութեանը վրայ հաստատենք , զա-
նոնք աս ընտրութեան համար կրթենք
նոյն խոր տպաւորենք , որպէս զի չխաբ-
ուին այն բաներէն որոնք սիրոյ երևոյ-
թը միայն ունին :

Ոչ ապաքէն աղջկունք սիրելու հա-
մար եղած են . աս երջանկութիւնը ոչ
ապաքէն անոնց բովանդակ կենացը վրայ
պիտի տարածուի . անոնց թաղաւորելը
զօրութիւնն ու բախտը ոչ ապաքէն սի-
րենն է : Բայց և այնպէս այն հին վանա-
կան նախապաշարումը որ սէրը դարձանք
կը համարի , տակաւին՝ ընտանեաց մէջ
կայ : Մայրերն իրենց զաւակներուն նայե-
լով , կը մոռնան վտանգները որովք այն
նեղ դաստիարակութիւնը զմանուկը կը
պաշարէ . կը մոռնան նաեւ թէ անոր
սիրոյ մասին տղեւ մնայէն ինչ , պատ-
րանք կը ծնանին , պատրաստաց ալ ինչ

տկարութիւնն էր զհետ կու գան : Մանուկ աղջկանց հոգին ճամբիս սիրոյ բանալը՝ զանոնք վառելէ աստիճանաւորար կիրքերու դժուոր սիրոյ անունը իրենց յափշտակած են . և հոս օգուտը կրկին է . քանզի հոգւոյն սիրող կարողութիւնները բարձրացնելով՝ զշայտութեանց մոլեգին կիւքերը փոքր ի շատէ կրնաս ջղատելով տկարացնել : Այլէ . մանուկ աղջկան մը առաջին ընտրութիւնը քննէք : Իր տարիածութիւն վրայ աղջկան մը հաճոյ երեցող հոս գտնանաց մէջ չկայ հանգամանք մը որ երկան համար բխող և վայելուչ ըլլայ . և արգարե սիրած անձին վրայ ուրիշ բան չի նկատեր բայց զիմաց գեղեցկութիւն , կամ թերեւ հանդերձի վայելչութիւն : Այս ոչ ապաքէն մեր գոտիւ արականութեան զրուութեանը յետին և կատարեալ գաղափարութիւնն է : Վախնալով թէ գուցէ կանանց սիրտը մեծ յաղմանք կրէ , ինչ որ սիրոյ արժանի է՝ անոնցմէ ազատ անել կը ջանանք . այսպէս կը թողունք որ գեղեցկին զգացումը որ կանանց վրայ չ'ընէ բաներու դարձած է , ինչպէս որ կուտէր : Միշտ արտաքին երեցութեանն են որ կանանց հաճոյ կը թուին , ներքիններն անոնց անծանօթ են . ասոր համար է որ ամուսնութենէ վեց ամիս ետքը , իրենց քով կը փնտռեն այն չքնաղ երիտասարդը՝ որոյ առաջին կայութիւնը իրենց այնպէս ցանկալի էր , և ուրիշ բան չեն գտներ բայց լիւր մը կամ յիմար մը :

Ճամբիս է թէ , մեր այժմու տվորութեանը նայելով , աղջկանց դուն ուրեք կը ներուրի իրենց ամուսինն անձամբ ընտրել . անոնց մտածել կուտանք ոչ ամուսնոյ այլ ամուսնութեան վրայ . ասկէ կը հետեւի որ աղջկանց մեծ մասն ամուսնանալու հետամուտ է , առանց քաջ խորհելու թէ ամուսինը որպիսի քըլալը սպասուած է : Ծնողք ալ իրենց կողմ

մ'ենէ կը ջանան որ իրենց զաւակն ընչեղ ամուսին մը հայ ժայթեն : Մեր նպատակը , կրնեն , մեր դատեր վիճակն ապահով ընել է . և այս խորհրդով ամուսնութեան մէջ այնպէս կը վարուին ինչպէս առեւտրական գործոց մէջ . ամուսնութիւնը կը համարին իբրեւ այնպիսի բան մը որ աշխարհի մէջ մարդու կացութեանը կամ ապրուստին համար է . կը մտնան թէ ամուսնութիւնը բնականաց մէջ երջանկութիւն կամ չունալու թիւն տուող բան մ'ալ է : Այսպէս , մեր խօշ հմաստութիւնը կարող եղաւ ամուսնութեան մէջէն սերը բառնալ . ամուսնութիւնն ըրինք առուտուր մը որ աղջկանք իրենց տանը ծախուց բաւականութիւնը կը գնեն . կը գնեն կարողութիւնն անանձին դուրս ելլելու , և շուրջ գաղով փնտռելու իրենց հոգւոյն կիւք . ան չքնաղ անձը զոր մարդ յարբուս համեմտն պէս կը սկսի երազել , և երիտասարդութեանը մէջ ստանալու կը ջանայ :

Մեր գաղափարակութիւնը կրնայ մեր միտումները խաբել , բայց անհնար է որ զանոնք սղանէ . այն ու կինը միմեկի գամայն այնպիսի անձեր են զորս բնութիւնը սիրով միացնելու կը ձկախ ան վրէպ :

Ապա արդի դարութիւնն ուրիշ բան չէ բայց պատրանք մը . վառնող հայրենի տունէն հեռացնելով՝ երկանք տունը կը տանի : Նորաշան գաղափարակութիւն , որոյ մի միայն նպատակն է մեր անխմաստութեան և անզգուշութեան ծանր բեռն ուրիշ մը վրայ նետել . Արդ , այս վիճակին մէջ աղջկանք ամուսին ընտրելու կարող չեն , քանզի փորձ չեն . ծնողաց ընտրութիւնն ալ գէշ է , քանզի անխմաստ է . Երկուց չարեաց մէջանդն ենք այնպէս որ ամենեւին բարոյ յոյս չունինք : Այսպիսի օղբալի կացութենէ մը ելլելու հետքը

մը միայն կայ . այն է՝ աղջկանց սա երկու բանը միանգամայն տալ . աւելի ազատութիւն և աւելի լոյս : Կը փափաքեմ որ անոնց մարին մէջ տպաւորե՛ք բոլոր մարդկային կատարելութիւններն ունեցող կաղապար կամ օրինակ մը , և անոնց սորվեցնել որ իրենց միատունները կամ յօժարութիւններն յի կաղապարին ուրջմանցը հնազանդեցնեն : Անոնց կէս գիտութիւնը Ծննդով . կրնանք զանոնք այնպէս վարժել որ իրենց բուն զօրութեանը վրայ յենլու բաւական ըլլան . այս վարժութիւնն անոնց առաքինութեանն այնչափ կարեւոր է որչափ մենք չենք կարծեր : Անոնց սրտին մէջ բարոյական գեղեցկին բնածին զգացումը զարթոյցանելով ու կրթելով զանոնք կը սորվեցնենք որ միշտ և ամենայն ուրեք այն գեղեցիկը փնտռեն , կամ լաւ ևս ըսենք , բարոյական գեղեցիկը բան զամենայն ինչ նախամեծար ընեն :

Եթէ ես ընելու ըլլաս , այնուհետեւ սերը քեզ թող չվախցնէ . այն բոցը որ կը լափէ , այնուհետեւ լուսատու և կենարար բոց մի է : Բիշ մը ետքը պիտի խօսինք թէ գեղեցկին զգացումը , բարոյական դաստիարակութեան ան հզօր շարժիչը զարգացնել ինչպէս հնար է : Զարգացնել կրնամ քանզի ան զգացումն արդէն մեր մէջն է . ան է որ մանուկ երիտաւար դին բաղձանացը դոյն կուտայ , և անոր խաղերուն եւ զուարճութեանցը մէջ անոր մարին առջև նկարել կուտայ այնպիսի բաներ՝ որոց գաղափարը պատանին երբեք չտեսաւ : Այն զգացումն է որ ընտելութեան արտաքին և ազդու յայտարարութիւնները բանաստեղծին և նկարչին ըմբռնել կուտայ : Վերջապէս ան զգացումն է որ , Պլուտարքը կարգացող պատանին դիւցազնական կեանքի կը փոխէ : Ան զգացումը պատանին հազիւ իր մօրը ծոցէն ելած՝ չարագործութիւնը կ'արհամարհէ թէի իրեն գահ

խոստանայ . և կը սիրէ առաքինութիւնը որ զինք մահուան կրտանի :

Այս աղբիւ ազդեցութիւնը չ'ընենք քանզի առաքինութեան դիմեցնողն ան է . ան է անասման կատարելութեան ճամբան . հոն միայն կրնանք մարմնաւոր սերը հոգեւոր ընել . և մեր անձին նուիրումը շահասիրութեանէ ազատել :

(Շարունակելէ)

Ա. Մ. Գ.

Օգոստոս 3-ը առաւելանով հրատարակած յայտարարութիւնն ինչ է՝ Ազգային Խորհրդածոյիւն :

Ազգային գործերը այն աստիճան տխուր կերպարանք մը հաղած են որ Խորհրդի անապատին մէջ՝ Եզիպոսի սոխն ու սխտորը յիշելով ձայն բառնալուն պէս՝ հոյ ժողովուրդն ալ՝ նոյն իսկ վաղեմի յետադէմ՝ Վարչութեան անձկութիւն զգալու է դասաւարարութեամբ : Գաւառաբնակ ազգայնոց բարցած աղաղակը Կովկասու ապառաժներէն կաղմեալ սիրտ մ'ալ կը գալարէր թերեւս . . . ճար չկայ . ալ եղածն եղած է , թող ծանախե՛ք աղաղակողները իրենց կարծիքովը ըսեն : Մեզի համար « վաղիւ՝ վաղիւ էր ոչ այսօր » պօռալու ատեններն եկան :

Ժողովուրդը մնչող առիւծ մէ . բաւականէն շատ աւելի ննչեց իր բաղդին վրայ . ննչեց՝ անզգայ իր ցաւոցը . բայց զգաց վերջապէս , զայրացաւ , մարմաքեցաւ զինքը ներհեցնողայ դէմ , ննչող առիւծն որթնցաւ , ալ ո՛ր թովիչն է որ կը համարձակի կրկին ներհեցնել զայդ :

Սկսեալ ժամանակի մէջ Ժողովուրդին ձայնը սրբազան է եղած , վասն զի ան մեղ է , եւ ան ատեն միայն կը բարձրացնէ նա իր ձայնը՝ որ ատեն՝ զինքն հարստահարողներուն երկաթէ ձեռքը թէ տեսապէս եւ թէ բարոյապէս կը

ծանրանայ իր վրայ, ան ատեն կը վը-
հատի, կը լքանի, կ'աղերսէ, կողբայ,
կ'ողորմուի եւ յուսահատութեան այն
կէտը կը հասնի յորում՝ յորձանքներուն
մատնուած լատի մը պէս՝ իր բարկու-
թեան ու ներքին ազդեցութեան հե-
ղեղներուն կը մասնէ ինք զինքը . . .
ահա նոյն օրինակ կրից եւ զգացման
մատնուած հասարակութեան մը ձայնը
օգտատու 3 թուականով Վանայ հարստ-
հարեալ հասարակութեան ստորագրութեամբ
վիմատիպ յայտարարութիւն մը հրատա-
րակուեցաւ :

Այդ մը, համարին անհատներէ
բաղկացեալ մարդկանց բազմութիւն խում-
բն է, եւ կը նմանի չըջնակի մը ո-
րուն եւ համապիւլտ տրամագիծերն
համեմատական հեռաւորութեամբ կեդ-
րոնէն ի չըջաբոլորն կ'արձակուին, եւ
երբ այդ չըջաբոլորն մակարդակը մէկ
կէտէն սախտի, բովանդակ չըջաբոլորն
կը վնասի. նոյն օրինակ են աղդի մը
վարիչ մարմինը որ անոր կեդրոնն է եւ
այլ եւ այլ կողմեր գանուող անհատնե-
րը որ ոգեղէնութիւնով կապակցուած
շառաւիղներն են, անոնկ որ եթէ այն
անհատներէն մէկը վերաւորի. վարչու-
թիւնն, ազգը կը վերաւորի, ապա թէ
մէկ անդամին վերաւորելով ազգին
կեդրոնը, այն է վարչութիւնը՝ ոգին կըզ-
գայ, կը կրէ. ուրեմն որչափ եւս ա-
ռաւել կ'զգայ եւ կը վերաւորի այդ
վարչութիւնը, երբ իր վերաւորեալ ան-
հատները բազմաթիւ լինին, եւ այդ ալ
ոչ օրինաւորութեամբ. ինչպէս է՝ Վա-
նայ Եղեղութեան արդի վիճակը :

Մենք ըստ որում Վանայ անցիցը վը-
րայ հարեւանցի տեղեկութիւն մը ստա-
ցողներէն չենք, ապա կրնանք եւ կը
պարտինք քիչ շատ այս բողոքագրոյն
բուն պատճառներուն վրայ լուսաբանել :

Անշուշտ կը յիշեն ընթերցողք 1864
ին վերջերը ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ վեր-
նագրով Մեղուն եւ Հանդիսի թերթե-

րուն մէջ տեղի ունեցած յօդուածները :

Մեղուն մէկ կողմանէ անգոր փառ-
տերով կը դատապարտէր զայն, որո
ամբաստանողք լիարեան կը վկայէին
թէ Պօղոս վարդապետ այնչափ յանցա-
ւոր չէ. եւ անոնցմէ ամենէն ջերմ կու-
սակցներուն խօսքն է որ հոս կը գնենք
« Եղեւսեան Վանայ մէջ Պօղոսի փոք-
րաւորն անդամ ըլլալու արժանաւոր չէ,
բայց Պօղոս Վանէն որ ելլայ սարկաւազ-
ալ չէ » :

Մենք այս ըսողներուն հարցուցինք
թէ երբ Պօղոս վարդապետ այդքան յան-
ձաւոր չէ կ'ըսէք, ինչու համար այսքան
անիրաւ կը փամիտէք զինքը . . . »
« Այն ան Պօղոսն որ ուղէ բուն Մերա-
ցոց կուտայ ազգին՝ ֆախաթ՝ կաշա-
ռակուր եղած է, զանոնք աղատելու կը
ջանայ, որ ատանկ չընէ իսէ, Պօղոս Սը-
բազան է ըսելու տեղ ունի » :

Եարանախէւ

ԱՍԻԱՆԵՐՈ

Ա.

ՓՈՂՈՑՆ ՆԻ ԱՐՈՒՆՍՏԱՏՈՒՆԸ

Յամի Տեառն 1540 յուլիս 10ը, ժա-
մը չորսին, Փարիզու մէջ, համալսարա-
նին հրապարակը, կրան — Օկիւոգէն ե-
կեղեցւոյն օրհնեալ ջրոյ աւազանին մօտ,
գրան քով, երկայնահասակ եւ գեղեցիկ
երկաւարաւ մը կեցած էր, որուն գէմ-
քը՝ թխադոյն, մազերը՝ երկայն, աչ-
ուրները՝ մեծ եւ սեւաւ, դգեստը պարզ
եւ մաքուր, եւ ծանրագին պղտիկ դա-
շոյն մը կողն'ի վար կախուած էր : Եր-
կիւղած ջերմեռանդութեամբ մը ան-
շուշտ՝ ինչուան երեկոյեան ժամերդու-
թեան վերջը իր տեղէն չէր շարժեր :
Ճակատը խոնարհեալ, բարեպաշտ խոր-
հրդածութեանց մէջ ընկղմած չեմ'գի-
տեր, ինչ կը մըմնէր ցած ձայնով. ան-
տարակոյս իւր աղօթքները, վրան զի

այնչափ կամաց կը խօսէր որ ինքն եւ Ստուած միայն կրնային իմանալ իւր մաղթանքներն : Սակայն արարողութեանց լինելու ատեն , գլուխը վեր վերցուց եւ իրեն մօտը կեցողներն այս խօսքերս լսեցին :

— Այս Գաղղիացի կրօնաւորներն ինչ գէշ կ'աղօթեն . չեն կրնար դոնէ աւոր դիմացն աւելի աղեկ երգել որ հըրեշտակներու երգերն լսելու վարժած է : Ահ , գէշ չէ , ահաւասիկ ժամեր , դու թիւնը լնացաւ . Աստուած իմ , Աստուած իմ , թող որ այսօր անցեալ կիրակուրնէ աւելի երջանիկ ըլլամ , դոնէ աւորները միայն իմ վրաս դարձնէ :

Այս վերջին մաղթանքս թերեւս անյարմար չէր , վասն զի այն որուն կողմէր այդ ուխտերը , եթէ անգամ մը աշուրները անոր վրայ ձգէր , անմեղութեան այն գեղեցիկ գլուխներէն մէկը պիտի տեսնէր զոր գիցաբանական առասպելներն կարգաւոր ատեն իսկ չէր երազած :

Եւ յիրաւի , ինչպէս որ ըսինք , այդպարզ մաքուր զգեստով երիտասարդն հազուադիւրս գեղեցիկութիւն մը ունէր , եւ վերջին աստիճանի վայելչութիւն : Բայ ի ասկից իւր ժպտը քաղցր էր , եւ հեշտին . իւր նայուածքը , որ գեռ չի տակ իւր հրեշտակին երեսն նայելու չէր համարձակած , տասներու թը տարեկան երիտասարդի աչքերուն ազդեցութիւնն ունէր , եւ այնպիսի ուժգին կրից կայ . ծեր կարձկէր որ տեսնողը կրնար դիւրաւ սիրոյ այնքան դիմադրելի զօրութեանն ընկճել :

Վերջապէս ամուսններուն ձայնէն՝ որ եկեղեցւոյն աւարտումը կ'իմացնէ՝ զգաստացաւ մեր սիրահարը . կարծեմ վերոյիշեալ այս քանի մը խօսքերէն ընթերցողը կը հաճին որ սոյն այդ անուամբ կոչենք զանի . մեր սիրահարը , կըս . մ , զգաստացաւ , եւ քիչ մը ետ քաշուեցաւ եւ լռելիւ այն անցնող բազմութիւնը կը դի-

տէր որոյ դասակից կերթային եկեղեցւոյն զգօն վերակացուններն , իմաստացեալ յարգելի մանկատաճները եւ շնորհալից աղջիկներ : Բայց ասոնց ամենուն համար ալ չէր որ գեղեցիկ երիտասարդն եկած էր , վասն զի իր անյարմար աչքերն այն ատեն միայն արձկեց եւ այն ատեն միայն աճապարեց եւ ըոր խնամակալ կնիկն մը հետ ճերմակներ հագած մատղաշ աղջիկ մը կ'անցնէր : Խնամակալ կինն աղնուական ընտանիքէ մը կերեւար , եւ աշխարհիս քաղաքավարութեանցը վարժ յիրաւի բաւական երիտասարդ կին մը , բաւական զուարթ , վերջապէս անուշ դէմք մը : Երբ այս երկու կանայք դրան քով աւաղանին մօտեցան՝ մեր երիտասարդը օրհնեալ ջուրն առնելով վայելչապէս նուիրեց անոնց : Խնամակալ կինը շնորհալի ծիծաղով , եւ երախտադէտ յարգութեամբ մը երիտասարդին մատուցներուն դպաւ « եւ (յանակնկալ գովամակութիւն երիտասարդին) ինքն անձամբ օրհնեալ ջուրն իւր քովի աղջկանը տուաւ . օրիորդը որ քանի մը վայրկեան առաջ երիտասարդին շերտ աղօթից առարկան եղած էր՝ աշուրները խոնարհած անցաւ գնաց . յայտնի ապացոյց , գեղեցիկ երիտասարդին հոն ըլլալը դիտնալուն . անանկ որ քիչ մի աւելի հեռանալուն պէս՝ գեղեցիկ երիտասարդը ոտքը գետինը զարնելով դուչեց , « այս անգամ ալ զիս չտեսաւ » այս ալ յայտնի ապացոյց մըն է թէ երիտասարդն , ինչ պէս ըսինք , հապիւ տասներու թը տարեկան կար : Հազիւ հազ մեր անձանթիւն տհաճութեանը վայրկեաններն անցան եկեղեցւոյն սանդուխտ աճապարանօք իջաւ եւ տեսնելով թէ աղջիկն երեսը ծածկեր եւ թեւը խնամակալին թեւին անցուցած՝ աղիողմէն իւր ճամբան կը շարունակէր ինքն ալ անոր ետեւէն սկսաւ երթալ , կարծելով որ անշուշտ ան էր օրիորդին

ճամբան : Աւտի մատուղ օրիորդն ինչ ուան Ս . Բիշելի կամուրջն անցաւ , որն որ նոյն իսկ անծանօթին ալ նոյնպէս ճամբան էր : Պա իլըրի փա . ղոյն անցան ինչպէս Բօն-Քանտ կամուր . ջէն ալ : Արդ որովհետեւ ասոնք մեր ան . ծանօթին ուղղոյն վրայ կ'իյնային հե . տեարար նա ալ շուրի մը պէս գեղեցիկն ետեւէն կերթար « գեղեցիկ աղջկանց չուքը սիրահարներն են » :

Բայց , ամառս , երբոր Արան Շաղըէ հասան , այն գեղեցիկ աստղը որուն ար . բանեակն եղած էր մեր երիտասարդը , յանկարծակի անհետացաւ : Թագաւո . րակն բանտին դռնակը , խնամակալ կնկան զարնելուն պէս , կարծես ինքն իրմէ բացուեցաւ ու գոցուեցաւ :

Վայրկեան մը երիտասարդն շանթա . հար կեցաւ շիթած , բայց ազնկանը բանտ մտնելուն ճշմարտութեանը տա . րակոյս չունենալով իւր ընելիքը շուտով որոշեց :

Զինուոր մը նիզակն 'ի յուս , ծան . րաքայլ կը պտուտէր դրան առջին . մեր անծանօթ երիտասարդն ալ պահապանի պաշտօն ուզեց վարել : Ինքզինքը չճանչ . ցնելու համար քառի մը քայլ հեռանա . ւով , բայց ոչ դուռը կորսնցնելու չտի , սկսաւ դիւցազնաբար իւր սիրահարի պահապանութիւնն ընել :

Եթէ ընթերցողն իւր կենացը մէջ այսպիսի պահպանութիւնը մը ըրած է . գիտէ անշուշտ թէ այս պաշտօնին ճանձ . րութիւնը կարճեցընելու մէկ հատիկ միջոցն ինքնիրեն խօսին է , մեր երիտա . սարդն արդարեւ վրժեղած պիտի ըլ . լայ պահպանութեան , վասն զի իւր պաշտօնն սխեւուն պէս սկսաւ ինքնի . րեն խօսիլ :

— Բայց իւր բնակարանը հոս չէ . այս առաւօտ պատարագէն ետքը , եւ անց . եալ երկու կիրակին որ ետեւէն գացի— ինծի պէս ապուշ — գետին աջ կողմէն

չէր իւր ճամբան , այլ Նեպը եւ Բրէ-օ-Քլէրը դրան ձախ կողմէն : Արեւն ինչ բան ունի հոս , մոտածենք . թերեւս բան տարկեալի մը այցելութեան համար , հաւանականաբար իր եղբօրը — խեղճ աղ . ջիկ , արդեօք ինչպէս կը չարչարուի , չաան զի որչափ որ գեղեցիկ է , նոյնչափ ալ բարի է ո՛հ , ինչ պէս կը փափա . գիմ հոս գալուն պատճառը անկեղծա . բար հարցնել իրեն , եւ եթէ կարելի է օգնել . թէ որ իր եղբայրն է բանտարկ . եալն , տիրաջ կիմացնեմ , եւ խօրհուրդ . կը յայտնեմ իրեն , վասն զի իրեն պէս Ս . Սնծ աշտարակէն աներեւոյթ եղողը , կրնայ բանաէն փախչելու կերպը գիտ . նալ , ուրեմն , այսպէսով կազատեմ եղբայրը , այս տեսակ ծառայութիւն մը ընելէն ետքը եղբայրը միշտ ցմահ իմ բարեկամն կըլլայ : սիրտս իրեն կը բա . նամ , կըսեմ թէ քոյրդ կը սիրեմ ինքն ալ զիս իր քրոջը կը տանի , սառնուն . րուն կիյնամ , տեսնենք թէ այն ատեն ալ աշուրները ինծի չգործեն : —

Այսպիսի ասպարէզ մը մտնելու ատեն , դիւրաւ կրնանք իմանալ թէ սի . րահարի մը միտքը առանց կենալու ինչ աւագութեամբ կարչաւ է , եւ ինչ զոր . մանք պատեց զինքը երբոր ժամը չորս զարկաւ եւ պահապանը փոխուեցաւ :

Նոր զինուորն սկսաւ իւր հսկողու . թիւնը եւ երիտասարդն ալ իրենը . այս կերպս իրեն շատ յարմար երեւցաւ եւ սկսաւ դարձեալ իւր խօսակցութիւնը շարունակել :

— Ինչ գեղեցիկութիւն , ինչ շնորհք իր ձեւերուն մէջ , ինչ պարկեշտութիւն իր շարժմանցը մէջ , ինչ մաքրութիւն իւր գէմքին վրայ . ախարհիս մէջ Ռա . փայել երեւելի նկարին միայն արժանի է այդ ճերմակ եւ մաքուր արարածին պատկերն հանելու իւր հազուադիւ . հանճարովն :

Փոխանակ որիչ արհեստի զբաղելու ինչու պատկերահան չեմ ըլլար , Ատա .

առած իմ . եթէ պատկերահան ըլլայի . նախ եւ առաջ հարկաւոր պիտի չըլլար աչքիս առջեւն ունենալ զինքը՝ իւր պատկերն նկարելու համար . աչքիս առջեւն են միշտ իւր կապուածակ աշուքներն , իւր սակեգոյն մաղերը , ճերմակ մարմինը , ու զեղեցիկ հասակն , թէ որ պատկերահան ըլլայի Վանքիօյի եւ Վնդրէի պէս զինքն ամէն պատկերներու մէջ կը նկարէի , եւ ինչ գերազանց գեղեցիկութեամբ . . .

Վինչգեռ երիտասարդն այս խոր հրդածութեանց մէջն էր . միշտ իւր սիրահարն գերազանցէր , ժամը զարկաւ երկրորդ պահպանը փոխուեցաւ .

— Ժամը վեց է . զարմանք . ինչպէս ժամանակը շատ կ'անցնի ըստ երիտասարդը . եւ թէ որ միայն իրեն սպասելով սոցա շատ կանցնի . արդեօք իր քովն եղած ատենն ինչպէս արագ պիտի սահի . թույի , անցի . ո՛հ իր քովը ժամանակ չի գոյ , արքայութիւն կայ . եթէ իր քովն ըլլաի , անդադար իւր երեսը կը՛ոյցէի . եւ՛ ժամեր , օրեր , ամիսներ , տարիներ , կենսաբանութեան անյադ հեշտութեանց մէջ կ'անցնէին . ո՛հ ինչ երջանիկ կենսաբ . . . — երկիցային հետու թեանց մէջ ընկղմած մնաց երիտասարդը . վստահ զի պատկերահանի աչքերու վրէն իւր սիրուհին կը կարծէր տեսնել .

Նրբորդ պահպանը փոխուեցաւ .

Ժամը ութը զարկաւ . ստա երբ ըսկրան թանձրանալ . ինչպէս երեք հարբիւրտարի առաջ նստելու օրերուն մէջ՝ ժամը ութին կ'սկսի միտթիւնը տիրել . բոլոր զարմանալին վերադառնալու ընդ գարուն սիրո՛հ սրաց յարատեւութիւնն է . ամէն բան նոր ուժ ունէր այն ատեն . հոգիք՝ դաւար եւ առաջ կէս ճամբան չ'էին կանկ տուներ թէ սրբոյ թէ արուեստից եւ թէ պատերազմաց մէջ .

Բոլոր համբերող երիտասարդ պատկերահանը , վստահ զի հիմա իւր արուես-

տը գիտենք , վերջապէս վարձատրուեցաւ երբոր Շաթիլէյի դուռը քսաներ . ընդ անգամ բացուեցաւ եւ աղջիկը գուրս երաւ . խնամակալ կիներ միշտ միատեղ էր , ասկէց ի դատ երկու զինեալ անձինք տասը քայլ հեռուէն անոնց ետեւէն կերթային , երեք ժամ առաջ օրիորդին եւ խնամակալ կնկան եկած ճամբէն .

Նրբոր մեծ դրան մը հասան . խնամակալ կիներ զարկ . . . դռնապանը բացաւ , կիներն ու աղջիկը ներս մտան . երկու պահապաններն յարգութեամբ բարեւելէն ետքը Շաթիլէյ սկսան դառնալ եւ մեր պատկերահանը դոց դրան մը առջեւ մնաց անշարժ . Թերեւս ինչուան առաւօտ հոն կենար , վստահ զի խորին երազներու մէջ ընկղմած էր , բոլոր դիպումը բերաւ որ մարդ մը , թէպէտ քիչ զինով , անցնելու ատեն երիտասարդին զարնուեցաւ .

— Ի՛հ . բարեկամ . ըստ անցնողը , մարդ ես եթէ կոյր , թէ որ կոյր ես , իրաւունք ունիս եւ կը յարգեմ՝ զքեզ . իսկ թէ որ մարդ ես , ու չաղըութիւն , թող որ անցնիմ :

— Թողութիւն , ըստ երիտասարդը թարիզու մէջ օտարական մի եմ , եւ . . .

— Ո՛հ , ան ուրիշ խնդիր . զաղդաւցիք հիւրընկալ են : Ես քեզմէ պէտք է թողութիւն խնդրեմ , օտարական ես , շատ աղէկ . բոլոր սրով նստելու քու ուր ըլլալ ինձի զրուցեցիր , պէտք է որ ես ալ քեզի իմով ըլլալ յայտնեմ , իմ առաւել . . .

— Թողութիւն , կրկնեց երիտասարդը . քու ուր ըլլալդ իմանալէս առաջ իմ ուր ըլլալս կուզեմ գիտնալ :

— Բաղդիս Նեսըլդրանը քով , բարեկամ . ահաւասիկ Նեսի պանդոկը , ըստ արիւնցեալն աշուքներով այն պըղտի դուռն ցցոյց ուր երիտասարդը կը նայէր անդադար :

— Շատ լաւ . հապա Ս. Մարդէն փողոցն իմ բնակարանն շերթալու համար , ըսաւ մեր սիրահարն , (ձանձրացուցիչ բարեկամին ձեռքէն ազատելու համար) , ուսկից պէտք է երթալ :

— Ս. Մարդէն փողոցն բիր . եկու ինձի հետ . ես դեղ կը տանիմ . իմ փողոցս ալ նոյնն է . եւ Ս. Միշելի կամուրջն հասնելուս պէս կը ցցունեմ . քու ճամբադ . ուրեմն , մոտիկ ըրէ , Բրէ-օ-բըլէրէն կուգամ , եւ իմ անունս :

— Գիտէք Նեպի պանդոկին որու ըլլային , հարցուց երկուստարդ օտարականը :

— Տեսար . դու համալսարանի դռնէն ներս մտած չես . բարեկամ . Թագաւորինն է եւ Բարիզու դատաւորին ձեռքն է , Բօպէրու , Էսդրուկլ :

— Ի՛նչ , Փարիզու դատաւորն հոն կը բնակի :

— Ես Փարիզու դատաւորը հոն կը բնակի չրսի քեզի , տղայ . դատաւորը Արան—Շաթըլէ կը բնակի :

— Ա՛հ , Արան—Շաթըլէ . իմացայ . բայց ի՛նչ պէս կրնայ ըլլալ որ դատաւորը Արան—Շաթըլէ բնակի , եւ Թագաւորը Նեպի պանդոկը իրեն ձեռքը կը թողու :

— Ահաւասիկ ազատամտութիւնը . գիտես որ թագաւորը ժամանակաւ մեր դատաւորաց ոստիկանին տուած էր Նեպի պանդոկը . յիշաւի պատուական անձ մը , որ համալսարանին դատերը կը տեսներ հայրական խնամօք մը . սքանչելի պաշտօն . դժբաղդաբար այս աղնիւ անձն այնչափ արդար էր , այնչափ արդար մեզի համար , որ երկու տարիէ ի վեր զրկեցին զինքը իւր պաշտօնէն . պատճառելով թէ դատաստանի ժամանակ կը քնանայ , իբր թէ յօրանջէն պակասութիւն մը եղած ըլլար . ուստի երբ իր պաշտօնէն տոկալ

ունեցաւ հրաժարիլ՝ Փարիզու դատաւորին տրուեցաւ համալսարանի հոգը . աղեկ պաշտպան , շիտակը . թէ սրմենք զմեզ պաշտպանելը չգիտնայինք ո՛հ , անիծեալ դատաւոր , — հետո կուգան , տղաս — անիծեալ դատաւորն որովհետեւ նոր պաշտօնի հասաւ , առաջ նոյն կալուածներն ալ ուղեց գրաւել , ուստի կամաց կամաց Պղտի եւ Մեծ Նեպը ձեռքն անցուց Տիկին ա՛յ Էզդամբի օղնութեամբը .

— Այդ քու խօսքերէդ կը հետեւի որ ինքը հիմայ հոս չբնակիր :

— Ամենեւին , անպիտանը , բայց կարծեմ հրամանաւը աղջիկ մը կը բնակի հոն հիմա :

Ետեւանէլէ :

Ս Է Բ Ի Մ

Շուշանդ անուշիկ ,
Պայծառ քան ըզլոյս .
Սնթառամ ծաղիկ ,
Դու հոգւոյս իմ յոյս :

Մաքուր հրեշտակ ,
Յերկրային եթեր .
Լուսաստիւն ոգեակ ,
Դու հոգւոյս իմ սէր :

Աղբիւր սիրածոր ,
Ձուարթուն զըւարթ .
Հոգի ձիւնաթոյր ,
Դու հոգւոյս իմ վարդ :

Դառն իմօրերուն ,
Ձեփիւն զովարար .
Կոյս իմ սիրասուն ,
Դու հոգւոյս ծրար :

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏԵՕՐԷՆ

Ա . ՃԵՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

Կ . ՊՈԼԻՍ

Ա . ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԵՐԱՆ

ԻՄԱԾ ԱԱԼԻ ԽԱՆ ԹԻԻ 12